

Деловодни број: 1073-5/25
Датум: 11.09.2025.

ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА

**ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКА И ГРАЂЕВИНСКА ШКОЛА
„НИКОЛА ТЕСЛА“**

Број: 1073-5/25

Датум: 11.09.2025.

Зрењанин, Др Славка Жупанског 1

На основу члана 119. став 1. тачка 1) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/2017, 27/2018-др. Закони, 10/2019, 6/2020, 129/21, 92/2023 и 19/2025), члана 31. став 1. тачка 2) Статута Електротехничке и грађевинске школе „Никола Тесла“ Зрењанин (број 452-2/24 од 10.04.2024. и 653-5/25 од 04.06.2025. године) на седници одржаној дана 11.09.2025. године, једногласним изјашњавањем присутних чланова, Школски одбор је донео:

ОДЛУКУ

Доноси се Оперативни програм поступања установе у кризним ситуацијама, у свему сагласан Предлогу оперативног програма поступања установе у кризним ситуацијама дел.број 1058/25 од 09.09.2025. године.

Председник Школског одбора
Наташа Мамузић

Mamuzić N.

На основу члана 119. став 1. тачка 1) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр.88/2017, 27/2018-др.закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор Електротехничке и грађевинске школе „Никола Тесла“ Зрењанин, доноси:

ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА

1. ДЕФИНИЦИЈА КРИЗНИХ ДОГАЂАЈА, ЈАЧАЊЕ ОТПОРНОСТИ УСТАНОВЕ, ТИМ, СПЕЦИФИЧНОСТИ

1.1. Дефиниција кризних догађаја

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су му непосредно или посредно изложене. Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Криза је привремено стање немира, психичке пометње коју карактерише неспособност особе да превлада неку ситуацију доживљену као претњу, коришћењем до тада уобичајених начина решавања проблема. Да ли ће се неки догађај доживети као криза зависи од интензитета догађаја, броја погођених лица и размера уништења тог догађаја.

Криза може да траје од неколико дана до неколико недеља и код појединаца се могу јавити реакције као што је анксиозност, хиперсензитивност, повлачење од других, конфузија, паника, бес и томе слично. Код екстремно кризних догађаја могу се јавити и акутне трауматске и посттрауматске реакције.

Кризни догађаји су:

- Природна смрт детета/ученика;
- Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
- Нестанак детета/ученика;
- Масовно тровање у простору установе;

- Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
- Талачка криза;
- Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
- Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
- Други кризни догађаји, у смислу Правилника о протоколу.

1.2.Јачање отпорности установа за ефикасно реаговање на кризне догађаје

Установа ће континуирано да унапређује процедуре поступања ради ефикасног деловања у сврху отклањања или свођења на минимум последица које је кризни догађај изазвао по организацију рада и функционисање установе, као и по физичко и ментално здравље појединца.

Јачање отпорности установе заснива се на следећим принципима:

- 1) Континуитет** - Подстицање приправности и обезбеђивање континуираног пружања квалитетног образовања и васпитања, подизање свести, планирање и припрема за реаговање у кризним догађајима;
- 2) Сарадња** - Интерсекторска повезаност и заједничко деловање у ванредним ситуацијама, с обзиром на врсту кризе;
- 3) Доступност** - Омогућавање брзог приступа доступним ресурсима како би установа обезбедила континуитет и право на квалитетно образовање и васпитање у време кризног догађаја;
- 4) Ефикасност** - Обезбеђивање да установа активно предузима правовремене и адекватне кораке у реаговању на кризни догађај.

Да би се реализовали горе наведени принципи школа ће предузети следеће кораке:

- континуирано информисање ученика, родитеља и запослених (путем електронских канала комуникације, на састанцима ученичког парламента, савета родитеља, наставничког већа, на часовима одељењског старешине и родитељским састанцима.)
- редовно сарађивати и повезати се са ЈЛС, МУП-ом, итд.
- редовно ажурирати евиденцију стања материјалних и техничких ресурса за брзо прилагођавање кризним ситуацијама и обезбеђивање континуитета у образовно-васпитном раду;

-израда оперативних планова са адекватним корацима за реаговање у кризним догађајима, упознавање ученика, родитеља и запослених са плановима и корацима у кризним ситуацијама.

1.3.Тим за кризне догађаје

У циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима, директор школе сваке школске године формира тим за кризне догађаје у оквиру тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као његов обавезни. Директор установе руководи тимом за кризне догађаје у складу са општим актом и годишњим планом рада.

Улога кризног тима:

Координација обухвата активности планирања, организације, координације и сарадње са спољном заштитном мрежом, праћења и евалуације.

Психосоцијална подршка - обухвата активности праћења реаговања, процена потреба за психосоцијалном подршком, пружање индивидуалне и групне подршке, процена потребе за укључивањем мобилног тима и уколико до тога дође, сарадња са мобилним тимом.

Информисање - обухвата активности прикупљања, проверавања, селекције, дистрибуције информација, као и припреме саопштења.

У школској 2025/2026. Години чланови тима за кризне ситуације су:

1. Др Марија Серво – директор
2. Маја Тот – координатор тима за заштиту (наставник физичког васпитања)
3. Ефинка Несторовић – представник родитеља
4. Весна Узелац – стручни сарадник (педагог школе)
5. Слађана Станков – стручни сарадник (школски психолог)
6. Мр Милица Бојанић – наставник са одељењским старешинством (наставник информатичке групе предмета)
7. Золтан Мелеги – помоћник директора и наставник са одељењским старешинством (наставник информатичке групе предмета)

О конкретним активностима Тима, директор ће донети посебно решење/а којим ће се дефинисати улога чланова тима за кризне догађаје.

1.4.Специфичност установе

Програм поступања установе у кризним ситуацијама сачињен је на основу специфичности установе и на основу анализа и већ постојећих планова и програма имајући у виду следеће:

- средња стручна школа са кабинетском наставом која је опремљена са великим бројем електронских уређаја (рачунара, машина, итд.)
- број ученика се креће око 800, број запослених око 125;
- рад у две смене;
- велика квадратура зграде (око 5000 м²), смештена у самом центру, окружена пешачком стазом и језером, са лошим колским приступима за возила хитних служби.

2. ПЛАН ПОСТУПАЊА УСТАНОВЕ У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА

Овај Оперативни програм поступања установе у кризним догађајима израђује се као обавезни и саставни део програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и израђен је на основу Правилника о *Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС", број 11 од 14. фебруара 2024. године, ступио на снагу 22.2.2024. године).*

Приликом израде оперативног програма и плана активности узет је у обзир могућност настанка и врсте кризног догађаја, досадашња искуства у раду и поступање у досадашњим кризним ситуацијама, специфичност установе све у циљу јачања отпорности установе за ефикасно реаговање на кризне догађаје

2.1. План евакуације

Школа има План заштите и спасавања дел.бр. 824/22 од 28.06.2022. на план је дата сагласност 28.09.2022. године, као и Акт о процени ризика од катастрофа (1061/21 од 18.10.2021. године) на акт је дата сагласност 04.03.2022.

У складу са Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама школа има тим за ванредне ситуације. Такође у складу са наведеним законом школа има и тим за евакуацију у ЕГШ " Никола Тесла" Зрењанин, тим је образован ради планирања, припреме и спровођења евакуације у следећм саставу:

***у првој смени** руководицац Милорад Јосић, заменик руководиоца Дарко Крстин, члан Владимир Јакшић, члан Соња Молкуц, члан Емил Лајтер

***у другој смени:** Руководилац Ђорђе Миладиновић, заменик руководиоца Александар Ђорђевић, члан Горан Бабић, члан Драгиша Арсенац, члан Дејан Русовац.

Директорка је донела одлуку о именовању повереника цивилне заштите (Зоран Зарин) и његовог заменика (Имре Келемен).

У складу са законом о заштити од пожара у школи су именована лица која су одговорна за спровођење мера заштите од пожара, број одлуке 867/21 од 01.09.2021. године у следећм саставу: Золтан Мелеги - руководицац

одговорног лица за заштиту од пожара, Драгиша Арсенац - члан, Емил Лајтер - члан.

У складу са Планом заштите од пожара од марта 2021. планови евакуације су следећи:

- План евакуације подрума
- План евакуације приземља
- План евакуације међуспрата
- План евакуације спрата

У наведеном Плану заштите од пожара наведени су и планови постављених ПП апарата. Провера рада и сервисирање ПП апарата и хидранта од стране овлашћене фирме ради се сваких шест месеци.

2.2. Начин евакуације и алармирање

Школска зграда не поседује сигурну просторију и евакуација се врши у случајевима:

- дојаве о експлозивној направи: испред школе са стране језера и испред улаза школе из правца трга града,
- претње оружаним нападом: испред школе са стране језера и испред улаза школе из правца трга града,
- терористичког напада: испред школе са стране језера и испред улаза школе из правца трга града,
- других кризних ситуација: испред школе са стране језера и испред улаза школе из правца трга града,

Алармирање се врши у случају:

- пожара- спроводи се: непрекидним тоном ручног звона,
- дојаве о експлозивној направи- спроводи се: кратко испрекиданим тоном ручног звона,
- претње оружаним нападом- спроводи се: неизменичним дугим и кратким тоном ручног звона,
- терористичког напада- спроводи се: дугачким испрекиданим тоном ручног звона.

У школској згради инсталиран је предвиђен број паник светала који се редовно контролишу од стране надлежних служби.

2.3. Начин реаговања - Кораци у поступању установе када се догоди кризни догађај

Поступање установе ће зависити од врсте кризног догађаја, односно да ли се десио у установи или ван ње, затим од броја директно и индиректно погођених лица и процене даљих ризика.

2.4.Кризна интервенција

Кризна интервенција представља начин реаговања, односно кораке у поступању установе када се догоди кризни догађај и разликујем две фазе:

- 1.Поступање када се деси кризни догађај
- 2.Поступање у данима након кризног догађаја

2.4.1.Поступање када се деси кризни догађај

Кључне активности директора и тима за кризне догађаје:

- Када се сазна за догађај који се десио ван установе, одмах се проверава тачност информације преко поузданих извора: породице, полиције, хитне помоћи и сл.
- Ако се у установи десио кризни догађај, одмах се позива хитна помоћ, полицију и евентуално друге службе (нпр: ватрогасци).
- Приликом поступања установе у одређеним ситуацијама кризног догађаја, неопходно је поступање у складу планом евакуације. Пре почетка евакуације, визуелним прегледом проверава се да ли је пут за евакуацију безбедан.
- Након доласка припадника полиције, потребно је утврдити да ли су деца и запослени у установи безбедни на месту које је предвиђено као место окупљања. Након доласка полиције, хитне помоћи и ватрогасаца-спасилаца, даље се поступа по инструкцијама ових органа. Сазова се хитан састанак тима за кризне догађаје.
- Информише се надлежна Школска управа.
- Уколико је последица кризног догађаја троје или више повређених/настрадалих лица, обавештава се Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације.
- Разматрају се све добијене информације и позивају се породица/е погођених кризним догађајем и договора са њима које информације могу се проследити запосленима у установи, ученицима, родитељима и евентуално медијима.
- Обавештавају се сви запослене о кризном догађају и заказује хитан састанак свих запослених уколико услови дозвољавају. Уколико није могуће састанак одржати у установи, састанак ће се одржати на даљину. На састанку ће се поделити са запосленима проверене информације у вези са кризним догађајем, подсетиће се да установа има Програм поступања установе у кризним догађајима, указаће се на могуће изазове у наредном периоду.
- Директор је једина овлашћена особа у установи за комуникацију са медијима.
- Запослени помоћ могу да потраже од стручних сарадника.
- Поделиће се већ припремљен текст "Препоруке за запослене у установи".
- Одредиће се на који начин ће информације бити прослеђене ученицима и родитељима (у писаној или усменој форми).
- Припремиће се саопштење за ученике.
- Припремиће се саопштење које ће се упутити родитељима других ученика.

- У контакту са медијима директор ће припремити писано саопштење које садржи кључне информације о догађају, безбедносним поступцима и плановима за опоравак. Изрази ће саосећање према жртвама и њиховим породицама, наглашавајући емпатију и подршку установе. Пратиће се извештавање медија и, ако је потребно, брзо ће се реаговати на евентуалне нетачности.
- Одредиће се и јасно означити просторија у којој ће стручни сарадник/ци или чланови мобилног тима пружати психосоцијалну подршку запосленима, родитељима и ученицима којима је таква помоћ потребна.

2.4.2.Поступање у данима након кризног догађаја у данима након кризног догађаја

Праћење ситуације након кризног догађаја од посебног је значаја. Препоручује се да тим за кризне догађаје одржи састанак са запосленима у циљу анализе ефикасности установе у превладавању кризног догађаја (неколико недеља након догађаја).

Састанак, такође, може да буде прилика да се процени у којој мери је свако појединачно превладао кризну ситуацију. Потребно је упозорити запослене на могуће одложене реакције туге код деце, али и потребу да о кризном догађају разговарају са одраслима, што је важно омогућити. Реакције на несрећу или смрт могу се појавити тек после неког времена и то најчешће код особа које не показују осећања током трајања несреће.

- Уколико је због кризног догађаја дошло до прекида или извођења наставе у измењеним условима, тим за кризне догађаје у сарадњи са педагошким колегијумом израђује посебан план даље реализације образовно-васпитног рада. Израђени план реализације усваја наставничко веће, док школски одбор доноси одлуку, а сагласност на план даје надлежна школска управа.
- Одржавање кратких састанака са запосленима да би запослени све време били благовремено информисани.
- Подела материјала који се односи на психолошке реакције након кризног догађаја и препоруке за запослене.
- Заједно са наставницима идентификоваће се особе које су најугроженије/најрањивије:
- Уколико се кризни догађај завршио смрћу ученика или запосленог, проследите информацију о времену и организацији одласка на сахрану.
- Када је у питању смрт ученика, биће одређеноко ће од запослених да личне ствари преминулог ученика преда породици у одговарајућем тренутку.
- У случају да се организује комеморација у установи, договара се са породицом настрадалог

Поред организовања комеморације, предвиђаће се низ активности које могу да помогну у процесу туговања и допринесу бржем опоравку

заједнице: остављање порука, цвећа, свећа, играчака и других предмета на за то одређено место; прављење заједничког цртежа, панона, песме или приче ученика из одељења преминулог; постављање табле са текстом "Сећање на...", на коју ученици/запослени могу стављати поруке и цртеже; отварање "Књиге жалости" и слично.

2.4.3. Начини праћења, евалуација и извештавања о реализацији програма

Након реализације плана поступања у кризним догађајима, и успостављања стабилног стања у установи, тим за кризне догађаје врши евалуацију спроведених активности и сачињава извештај. Евалуација подразумева анализу реаговања на кризни догађај – шта је било ефикасно, са којим тешкоћама и изазовима се тим сусрео, шта смо научили, шта нам је потребно да бисмо били спремнији, отпорнији, потреба за редефинисањем програма и планова, као и препоруке за будућа поступања Евалуација обухвата:

- анализу ефеката спроведених мера и активности односно реализацију измењеног плана рада,
- пружање прве психолошке помоћи, са посебним освртом на снаге, изазове и препоруке у реаговању на кризни догађај.
- процена потреба за психосоцијалном подршком у наредном периоду, покреће процес договарања са породицама жртава
- сарадњи са спољашњом мрежом заштите
- утврђује начине обележавања сећања на догађај

3. ИНФОРМИСАЊЕ И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

У оквиру Годишњег плана рада школе, за сваку школску годину ће се планирати стручно усавршавање и обука запослених ради: јачања компетенција за пружање психосоцијалне подршке, за реализацију плана евакуације, за управљање стресом и друге обуке које могу допринети ефикаснијем реаговању установе у различитим кризним ситуацијама.

У циљу јачања компетенција запослених за адекватно реаговање у кризним ситуацијама, Тим за кризне ситуације ће у сарадњи са Тимом за професионални развој путем мејла сваке године слати свим запосленима приручнике из ове области („Поступање установа образовања и васпитања у кризним догађајима“..). Сви актери школе ће се континуирано упућивати на литературу односно приручнике из области менталног здравља, комуникације и неговања безбедносне културе за превентивно деловање.

Чланови Тима за кризне ситуације ће одштампати, поделити и окачити на истакнутим местима школе, брошуре са најкраћим упутствима за реаговање у кризним ситуацијама.

ПРИЛОЗИ:

ПРИЛОГ 1: Смернице за ДИРЕКТОРА И ШКОЛСКО ОСОБЉЕ

ПРИЛОГ 2: Смернице за НАСТАВНИКЕ ПРИЛОГ

ПРИЛОГ 3: Смернице за ПОМОЋНО ОСОБЉЕ

ПРИЛОГ 4: Смернице за УЧЕНИКЕ

ПРИЛОГ 5: Смернице за РОДИТЕЉЕ И ПОРОДИЦУ

ПРИЛОГ 6: Правила за контакт са медијима

ПРИЛОГ 1: Смернице за реаговање ДИРЕКТОРА И ШКОЛСКОГ ОСОБЉА **Упутство за директора – руководиоца тима за кризне интервенције**

Први дан

- ☐ Сазнали сте за догађај
- ☐ Проверите одмах телефоном веродостојност ове информације преко поузданих извора: полиције, породице, локалних институција и слично
- ☐ Уколико је информација тачна, треба одмах позвати чланове Кризног тима. Вас троје (ви, као директор институције, стручни сарадник и члан колектива кога сте изабрали) чините окосницу Кризног тима. Међутим, могуће је, ако процените да је потребно, да позовете још неке сараднике, али њихов број не би требало да буде већи од 9 чланова

о Телефоном обавестите све запослене (укључујући и помоћно особље) о кризном догађају и „у међусмени“ закажите хитан састанак свих запослених. На том састанку поделите са особљем проверене информације везане за кризни догађај. Упознајте све запослене са тешкоћама које ће можда имати наредних дана.

о Нагласите да представнике медија упућују на особу која је задужена да даје информације и која једина може да контактира са медијима. А то је директор.

о Упознајте запослене да помоћ могу да потраже од стручног сарадника.

о Наложите да се фотокопира текст „Упутства за наставнике“, који ћете поделити свим наставницима (текст се налази у Прилогу бр. 2. под насловом „Упутства за наставнике“)

☐ Позовите породицу/е погођених кризним догађајем и договорите се са њима око њихових жеља у вези са пружањем информација школском особљу и ученицима

☐ Размотрите све добијене информације и одредите које ћете информације проследити запосленима у школи, ученицима, родитељима ђака и медијима

☐ Одредите на који начин ће информације бити прослеђене (у писменој или усменој форми).

о Припремите Саопштење које ће се прочитати ученицима (текст саопштења налази се у Прилогу Приручника за психолошке кризне интервенције)

о Обавештење које ће се упутити родитељима других ученика (текст обавештења налази се у Прилогу бр.5.)

о Правила за контакт са медијима (Прилог бр.6)

о Одредите просторију у којој ће стручни сарадник обављати саветодавни рад са запосленима и ученицима којима је таква помоћ потребна.

Други дан

☐ Дан почните кратким састанком са особљем које је у преподневној смени. Обавестите их о новим информацијама, уколико их имате

☐ Утврдите да ли је потребно да се обезбеди замена за наставнике

☐ Охрабрите запослене да, уколико за то постоји потреба, потраже помоћ од одговарајућих стручних лица

☐ Уколико се кризни догађај завршио фатално (смрт ученика или наставника) обавестите особље о времену сахране и договорите се око протокола у вези са сахраном

- ☐ Заједно са особљем идентификујте особе које су најугроженије: брата или сестру - уколико похађају исту школу, најбоље другове или другарице, особу са којом је пострадали био у емотивној вези итд.
- ☐ Исти састанак одржите и са особљем у поподневној смени
- ☐ Током дана одржите састанак кризног тима. На том састанку: Подсетите стручног сарадника да прати реакције најугроженијих особа
- ☐ Одлучите да ли неке школске догађаје (екскурзије, тестирање, писмени задаци, спортска и културна догађања) треба отказати или померити датум одржавања.

Трећи дан

- ☐ Почните радни дан кратким састанком запослених из прве смене (као и из друге смене) и информишите их о корацима које је кризни тим предузео. Чак и онда када немате неке нове информације о корацима које је кризни тим предузео, важно је да одржите тај састанак, јер на тај начин особљу упућујете поруку да нису сами и да поштујете њихова осећања
- ☐ Договорите се са породицом око евентуалне комеморације у школи
- ☐ Уколико је у питању смрт ученика, одредите особу која ће сакупити све личне ствари преминулог и, у погодном тренутку, вратити његовој породици.

Четврти, пети... дан

Активности у данима који следе зависе од типа кризног догађаја, који је школску заједницу довео до кризе.

Уколико је у питању смрт ученика (или наставника) најчешће се поставља питање да ли ђаци треба да присуствују сахрани, да ли у школи треба организовати комеморативни скуп и на који начин је најприкладније опростити се од преминулог.

Сахрана је важан ритуал који помаже ожалостљивима да прихвате губитак вољене особе. Коначно полагање тела преминулог суочава нас са коначношћу коју доноси смрт. Сахрана је за многе важна религиозна церемонија којом се испуњава коначна фаза живота. Ова церемонија окупља родбину, пријатеље и познанике и све то представља снажну психолошку подршку ожалостљивима.

Што се тиче питања да ли деца треба да присуствују сахрани, међу стручњацима за ментално здравље постоји сагласност да одлазак на сахрану може да буде позитивно искуство за децу. Међутим, одлазак на сахрану треба добро припремити.

Прво, одлука о одласку на сахрану је индивидуални чин. Не треба цео разред повести на сахрану, већ само оне који испоље жељу да оду. Такође, треба поштовати жељу неких да не улазе у капелу где је положен ковчег са телом покојника. Веома је важно пре одласка на сахрану разговарати са децом и младима о церемонији сахране и

припремити их за оно што их тамо очекује. За ученике је значајно, уколико то они желе и уколико то жели породица преминулог, да преузму неку активнију улогу у церемонији сахране: ношење крста, цвећа, венаца или формирање почасне страже. Обично породици преминулог ученика пружа утеху присуство другова из разреда и наставника; то се односи и на ситуацију када је преминули наставник.

Према томе, на питање да ли деца и млади треба да присуствују сахрани, одговор је потврдан, али уз додатак: од почетка па до краја наставник - разредни старешина, треба да буду уз децу и пружају снажну емоционалну подршку. Јер, све то може да има специфични едукативни значај.

Помен у школи може се организовати, посебно ако ученици из неког разлога не могу да присуствују сахрани. Сећање на преминулог ученика/наставника/запосленог - кроз неки облик школске церемоније или присећања - може да буде начин да сви ученици буду активно укључени и да осете да су допринели одавању поште умрлом другу, пријатељу/наставнику/запосленом.

Ове активности могу бити формалне или неформалне, велике или мале, кратке или дуге. Оне могу али и не морају да укључе породицу умрлог, али ОБАВЕЗНО током припреме морају да укључе ученике. Организовање помена помаже ученицима да лакше разумеју окончање живота преминулог и доводи до осећања испуњености због присуствовања помену.

Поред организовања помена, постоји још низ поступака који могу да помогну у процесу туговања и допринесу бржем опоравку школске заједнице. То су:

- о Постављање меморијалне табле на коју се стављају приче, песме, поруке. На табли може да стоји текст: “Сећање на “
- о Остављање порука, песама, цвећа, свећа или плишаних играчака, и других предмета на за то одређено место
- о Прављење заједничког цртежа, песме или приче ученика из одељења преминулог.

Посебно је деликатна ситуација када ученик или наставник/васпитач изврше самоубиство. У таквим случајевима треба пронаћи праву меру и никако не остављати простор за осуду или глорификовање тог чина.

Праћење ситуације након кризног догађаја од посебног је значаја. Препоручује се да се неколико недеља по догађају одржи састанак особља са Кризним тимом и да се анализира ефикасност школе у превладавању кризног догађаја. То, такође, може да буде прилика да се процени колико је свако појединачно превладао кризну ситуацију. Потребно је упозорити наставнике на могуће одложене реакције туге код ученика. Реакције на смрт или несрећу могу се појавити тек после неког времена и то најчешће код особа које показују мало осећања током трајања несреће. У дужем временском периоду треба посебну пажњу посветити блиским пријатељима преминулог.

Такође, препоручује се да Кризни тим после две-три недеље организује састанак са заинтересованим родитељима. Сврха овог састанка је да се родитељима пружи могућност да говоре о својим осећањима и да процене колико је школа адекватно реаговала на кризни догађај. Овакви састанци могу да окупе и већи број родитеља. Међутим, када је самоубиство ученика у питању, треба избегавати састанке са већим бројем родитеља. Делотворније је омогућити таквим родитељима индивидуалне разговоре са стручним сарадником или разговор у малим групама.

Током времена кризна ситуација у заједници се смирује. Школски живот почиње да тече уобичајеним током. Поред сећања на кризни догађај и прикладног обележавања годишњице кризног догађаја потребно је, понекад, да застанемо и запитамо се какву вредност има тешко искуство које смо прошли са својим ђацима.

ПРИЛОГ 2: Смернице за НАСТАВНИКЕ Смернице за први час и рад у учионици

1.1 Општа упутства

После кризног догађаја наставници би требало да се држе неколико начела у контакту са ученицима:

□ Бити отворен и поштен, давати конкретна и узрасту примерена објашњења. Нетачна и апстрактна објашњења са сврхом „да се деца заштите“, могу изазвати додатне тешкоће. Тако, на пример, смрт не треба млађим ученицима објашњавати изразима као што су

„спава“, „отпутовао“, јер то може да пробуди фантазије којих ће се плашити (нпр. могу да се плаше да иду на спавање, да се одвоје од родитеља итд.). Када је реч о самоубиству које на посебан начин узнемирава децу, савет наставницима је да избегавају изразе који би могли да се схвате као глорификација или оправдавање тог чина. Најбоље је користити изразе попут „несрећан чин“, „непромишљен“, „коначан“

□ Дати ученицима времена да когнитивно овладају догађајем и бити спреман да се о том догађају разговара. При томе треба послушквати потребе ученика и давати само оне информације за које они питају. Примећено је да су овакви разговори лековити: после оваквих разговора ученици се могу вратити нормалном наставном раду, док у противном, ако разговор изостане, ученици могу бити деконцентрисани, узбуђени и немирни

□ Учинити губитак стварним, што значи да не треба скривати сопствена осећања. Треба омогућити ученицима да учествују у ритуалима опраштања, комеморације, погреб и допустити им да неко време у разреду држе предмете који подсећају на умрлог (цртеж, фотографија на његовом месту и сл.). Погреб као церемонија има дубоки људски смисао, који врло често ускраћујемо ученицима, чиме негирамо њихова осећања, њихову патњу и отежавамо процес туговања

☐ Јасно рећи ученицима да је сасвим нормално да имају емоционалне реакције на догађај, информисати их о уобичајеним реакцијама људи на кризне догађаје, о томе да емоције не треба умањивати нити скривати, и да је корисно о њима говорити, иако је то болно

☐ Наставници могу да предложи ученицима начине на које ће изразити своја тешка и болна осећања у вези са догађајем. То може бити цртање, писање дневника и слично

☐ Охрабрити их да говоре о својим осећањима са пријатељима, родитељима, да постављају питања, да разреше сопствене недоумице, да редовно једу и довољно спавају.

1.2 Процедура за први час

☐ Смирено и без патетике прочитајте обавештење које је припремио Кризни тим

☐ Поделите са ученицима сопствена осећања губитка и жалости, признајте да је то велики шок за све

☐ Обавестите их о променама у распореду

☐ Реците ученицима да ће обавештења о комеморацији и сахрани добити накнадно

☐ Ученике би требало одвратити од идеје да контактирају породицу покојника и од ње траже информације

☐ Очекујте широк распон емоција и охрабрите ученике да поделе своја осећања и мисли са вама и међусобно

☐ Узмите активну улогу у препознавању и изражавању осећања

☐ Одвојите време за сваки разговор који би ученици желели да воде

☐ Ако се појаве питања на која не можете да одговорите, запишите их и реците ученицима да ћете прикупити те информације

☐ Реците ученицима да гласине, које ће можда чути, провере код вас или код чланова Кризног тима. Објасните им да гласине само повређују породицу и пријатеље преминулог

☐ Неки ученици ће можда бити у шоку, док ће други бризнути у плач. Реакције могу бити различите.

☐ Већина реакција је прихватљива и треба их охрабривати. Наставници би, ипак, требало да региструју оне облике понашања који делују екстремно и необично

☐ Подстакните их да говоре о својим осећањима и то на следећи начин: Занима ме шта сте прво помислили када сте чули ову вест:

- о Како сте се тада осећали и како се осећате сада?
- о Шта вам од овога најтеже пада?
- о Када нам неко познат изненада умре неки људи имају проблема са спавањем, јелом или концентрацијом. То су сасвим нормалне реакције. Ако се оне јаве и код вас, можете да се обратите психологу школе
- о Објасните им колико је важно да пружају подршку једни другима и буду заједно
- ☐ Када вам се то учини прикладним, започните нормалан рад
- ☐ Пропитивања градива и евентуална тестирања треба оставити за касније
- ☐ Наставите редовну наставу али, ако се појави потреба, омогућите даље разговоре о кризном догађају.

1.3 Десет „ДА“ и десет „НЕ“ којих наставник треба да се придржава

ДА

1. Слободно, без устручавања, затражите помоћ колега или чланова Кризног тима уколико осећате да Вам је помоћ потребна
2. Ученицима реците истину о догађају - без непотребних детаља
3. Направите окружење у коме ће се ученици осећати савршено безбедно, за питања и разговор
4. Искрено одговарајте на питања
5. Слушајте и будите емпатични
6. Поделите са ђацима своја осећања
7. Допустите ученицима да изразе јака осећања, чак и бес и горчину и испољите разумевања за њихова осећања
8. Реците „Не знам“ када је заиста тако
9. Организујте активности које ће омогућити ученицима да опипљиво искажу свој бол (нпр. цртање или писање писама)
10. Будите флексибилни у вези са нормалном рутином рада у школи, али се трудите да одржите одређени степен уобичајеног стања.

НЕ

1. Немојте истог тренутка „уништити“ све доказе о присуству преминулог ученика или наставника/запосленог

2. Немојте се бавити гласинама или спекулацијама – бавите се само чињеницама. За одбрану од гласина и питања у вези са околностима смрти, можете користити неке од ових реченица:

„Могу да говорим само о информацијама које сам добио/ла од школе“

„Није наш посао да одлучимо или кажемо да ли су те гласине истините“

„Хајде да причамо о томе како се осећамо“

3. Не користите филозофске или сентименталне примедбе

4. Не присиљавајте дете да учествује у разговору

5. Не судите, не држите предавања, не моралишите

6. Не повезујте патњу и смрт са кривицом, казном или грехом

7. Не очекујте „одрасле“ реакције од адолесцената или деце. Њихове реакције на бол могу, понекад, да укључе и шалу и смејуљење. Ако се то догоди, немојте прекоревати такве ученике. Довољно је (и корисно) да кажете: “Постоје различити начини да се исказе бол“

8. Не исмејавајте и не потцењујте било које питање, идеју или изражавање осећања од стране ђака

9. Немојте рећи: “Знам како се осећаш” већ им дајте до знања како се ви осећате и будите у додиру са оним како се они осећају

10. Не инсистирајте на „редовном раду“ код ђака који су у жалости, али, у исто време, не дозволите да час буде потпуно неструктурисан.

ПРИЛОГ 3: Смернице за ПОМОЋНО ОСОБЉЕ

Ви сте драгоцен ресурс у кризним временима и важна карика у опоравку школе. Пре било какве кризе, важно је да знате план ваше школе за ванредне ситуације. Упознајте се са структуром и процедурама командовања инцидентом. Треба да знате коме да поставите питање или где да потражите више информација. Школски службеници за ресурсе треба да координирају план са пружаоцима помоћи у заједници како би били сигурни да су свима, који могу да реагују, планови познати и доследни. У наставку су начини на које можете да примените ППП-III (скраћеница ППП-III означава „психолошку прву помоћ у школи“).

Останите смирени: Током обављања својих различитих дужности бићете у близини ученика, родитеља и других одраслих који су можда узнемирени и изражавају снажне емоције. Ако останете смирени, то може помоћи и другима да се смире.

Преузмите иницијативу: Покретање контакта и разговора може помоћи да се препознају ученици или одрасли којима је можда потребна помоћ. Почетак разговора може бити једноставан, у смислу „Да ли вам је потребно нешто?“ или „Јеси ли добро?“ Нуђење практичне помоћи (храна, вода) може помоћи да се успостави контакт.

Пратите промене код других: Пазите на промене у понашању ученика или особља (нпр. није толико причљив, промене у одевању, мање су друштвени, изгледају више љути). Пријавите своју забринутост одговарајућој особи у школи, као што је одељењски старешина, стручни сарадник, здравствени радник или припадник администрације.

Утврдите тренутну безбедност: Обавестите ученике да су одрасли ту да их заштите. Ако је кризна ситуација завршена, ученицима, посебно млађој деци, можда ће бити потребно више пута говорити о безбедности. Чак и када је ванредна ситуација још у току, децу треба уверити да се чини све што је могуће да буду безбедни.

Обезбедите континуирану безбедност: Ово може подразумевати помоћ у евакуацији школе или праћење интеракције других у области одређеној за поновно окупљање. Када су деца анксиозна, често се понашају лоше. Ако се ученици понашају на небезбедан начин, смирено им наведите правила и шта се од њих очекује. Ако се понашање настави, обавестите школског психолога и педагога или припадника администрације.

Пазите на ризично понашање ученика: Након кризе, ученици могу повећати употребу супстанци или учествовати у другим високоризичним понашањима (нпр. неопрезна вожња, покретање туче), угрожавајући себе или друге. Ако видите овакво понашање или чујете за такве проблеме, пријавите ствар администрацији или службенику за ресурсе школе.

Подржите оне који су преплављени емоцијама: Неки ученици и особље могу испољити знаке узнемирености. Останите смирени и видите да ли ће се особа смирити након пар минута. Проверите да ли можете да помогнете у вези са тренутним потребама или да уверите особу у тренутну безбедност. Ако особа има потешкоћа да се смири, потражите помоћ од здравственог радника.

Стабилизација школског окружења: Смирено пренесите ученицима да особље и администрација настављају да прате ситуацију и да ће се позабавити свим недоумицама. Ученици су често узнемирени када се суоче са хаосом, променама и транзицијом повезаним са траумом. Обезбеђивање мирног окружења подршке, јасних правила и очекивања помоћи ће им да поврате осећај сигурности и нормалности.

Утврдите могуће подсетнике: Предузмите кораке, колико је то могуће, да елиминирате потенцијалне подсетнике у школи који могу да изазову узнемиреност (нпр. не користите исти сигнал за позивање старатеља који је коришћен у кризној ситуацији).

Препознајте тренутне потребе: Постављајте једноставна питања са поштовањем да бисте утврдили како можете да помогнете. Ако је особи потребна помоћ изван онога

што можете да понудите, повежите је са наставником, здравственим радником или неким другим по потреби.

Упознајте систем упућивања: Побрините се да знате како да упутите ученике којима је потребна помоћ. Сазнајте што више о знацима упозорења и развојно специфичним знацима да је ученик у опасности.

Не потцењујте важност практичне помоћи: Помоћ са практичним потребама је заштитни фактор који поспешује опоравак. Можете играти важну улогу у откривању потреба ученика и особља и утврђивању које су препреке за добијање ресурса. Повежите ученике и особље са онима који координирају услуге у школи или им дајте контакт службе која може пружити ове услуге у заједници.

Позабавите се потребама: Побрините се да захтеви за снабдевање и испоруку тражених артикала буду координисани и саопштени целом особљу. Сарађујте са осталим особљем како бисте помогли поводом питања као што су превоз, праћење места одређеног за поновно састајање и тако даље. Можда ово превазилази ваше уобичајене обавезе, али помоћ са практичним потребама је од суштинског значаја и може подразумевати да проширите своју улогу.

Помоћ за повезивање са подршком: Помозите ученицима да се повежу са члановима породице, наставницима, помоћницима, тренерима или онима који им могу пружити утеху. Такође помозите ученицима да се окупе и охрабрите их да подржавају једни друге. Можете препоручити конкретне ванредне групне активности ученика које могу обезбедити место за друштвену подршку.

Пазите на повучене ученике: Посматрајте ученике који се можда изолију или ограничавају своје друштвене интеракције са другима. Контактирајте те ученике и питајте да ли су добро. Што се тиче нових ученика, представите се и пожелите им добродошлицу.

Обезбедите окружење за опоравак: Након кризе, читава школа треба да створи окружење које поспешује опоравак. Охрабрите оне којима је потребна помоћ да траже подршку или другу врсту помоћи током школског дана када им је то потребно.

Не постоји један начин за опоравак: Често ће вам постављати питања о природном току опоравка. Нагласите да не постоји само један начин опоравка и да ће се различити људи опоравити у различитом тренутку. Што је најважније, нагласите да свако треба да поштује индивидуалне разлике.

Обезбедите информације о доступним услугама: У координацији са школском политиком, поделите летке и будите упознати са званичним веб-страницама на којима ће бити наведене доступне услуге у школи и заједници и неопходни кораци за приступ тим услугама.

Олакшајте приступ услугама: Да будете сигурни да ће ученици и особље добити релевантне услуге, помозите у обављању позива, још једном проверите да ли служба

прихвата упућивања и решите све недоумице које ученици или особље могу имати у вези са услугама.

У данима и недељама након кризне ситуације, школа често постаје миље за опоравак. Сви играју важну улогу у опоравку ученика и школске заједнице. Користећи сугестије из овог материјала, можете помоћи ученицима да се опораве и постигну успех у психолошком и друштвеном смислу. Ове стратегије такође могу помоћи вама и вашој породици. Најважније је да не заборавите да се бринете о себи током ових стресних времена.

ПРИЛОГ 4: Смернице за УЧЕНИКЕ

Када се деси нешто лоше, људи доживе много различитих мисли и осећања. Не постоји исправан или погрешан начин да осећате. Неки од начина на које реагујемо могу бити корисни, рецимо боравак у близини породице и пријатеља може помоћи да се осећамо срећно и безбедно, док други начини реаговања могу допринети да се осећамо веома тужно, уплашено или љуто. Можда ћете бити збуњени, забринути, шокирани, тужни, уплашени, љути, осећати кривицу или бити обамрли. Можда ћете се плашити ствари којих се раније нисте плашили, на пример да будете сами, у мраку или повређени.

Можда у телу осећате:

- Умор
- Главобољу или болове у стомаку
- Имате убрзане откуцаје срца
- Осећај нервозе
- Проблем са спавањем

Можда имате мисли попут ових:

- Верујете да је оно што се догодило ваша кривица
- Призори страшног догађаја стално вам се јављају у глави
- Имате ноћне море
- Бринете се да ће се страشان догађај поновити

Можда се понашате другачије:

- Можда нећете желети да будете у близини породице или пријатеља
- Можда ћете се више свађати
- Можда ће вам бити тешко да се концентришете или завршите школски задатак

- Можда нећете желети да причате, размишљате о страшном догађају који се десио или да имате било каква осећања о њему
- Можда се нећете забављати као некада
- Можда нећете желите да будете у близини ствари које вас подсећају на оно што се догодило

Многе од ових мисли, осећања и понашања могу се појавити када се подсетите на страхан догађај. Подсетници могу бити места, људи, призори, звуци, мириси и осећања у вези са догађајем.

Неће вам помоћи:

- ✗ Одбијање да се бавите забавним активностима
- ✗ Туча
- ✗ Избегавање размишљања о ономе што се догодило
- ✗ Држање подаље од породице и пријатеља
- ✗ Избегавање помоћи када вам је потребна
- ✗ Употреба дрога или алкохола
- ✗ Преузимање ризика, као што је пењање на велике висине, непажљиво прелажење улице или неопрезна возња

Може вам веома помоћи:

- ✓ Разговор и провођење времена са породицом и пријатељима
- ✓ Укљученост у забавне ствари са породицом и пријатељима
- ✓ Правилна исхрана, довољно сна и вежбање
- ✓ Повратак редовном распореду – радите ствари које бисте обично радили
- ✓ Играње напољу
- ✓ Слушање музике
- ✓ Вођење дневника
- ✓ Посвећеност домаћим задацима
- ✓ Прихватање препоруке да вам је привремено потребна додатна помоћ и да будете спремни да затражите подршку од других

У реду је бити тужан или уплашен након што се деси нешто лоше, али ако ова осећања сметају да се слажете са породицом, пријатељима или обављате школске задатке, разговарајте са одраслом особом о својим осећањима.

ПРИЛОГ 5: Смернице за РОДИТЕЉЕ И ПОРОДИЦУ

Линк ка видео материјалу „Родитељи са децом у кризним ситуацијама“:

<https://youtu.be/nXJqqt4PVmE?si=q4-JQVyUFaY6VoqW>

Како помоћи деци?

- ☐ Будите стрпљиви. Дајте времена детету да се опорави
- ☐ Саслушајте своје дете сваки пут кад жели да разговара о тешким догађајима
- ☐ Немојте избегавати одговоре на питања које вам дете поставља и немојте давати нејасне одговоре
- ☐ Не конкретна питања одговарајте конкретно
- ☐ Ако дете има потребу за осамљивањем и плакањем, пустите га, али га не остављајте сувише често само у кући, посебно не ноћу
- ☐ Помозите му да задовољи потребу за сигурношћу – будите поред њега и организујте заједничке активности
- ☐ Побрините се да се дневне активности одвијају на уобичајени начин
- ☐ Водите рачуна да дете довољно спава и да се разноврсно храни
- ☐ Прихватите могућност да ће се ваше дете понашати као да је неколико година млађе
- ☐ Показујте му љубав чешће него раније
- ☐ Не љутите се ако вам се чини да је дете постало дрско или непослушно
- ☐ Немојте га кажњавати ако пропусти неку школску обавезу
- ☐ Немојте му замерити ако се ноћу умокри или дође у ваш кревет
- ☐ Искажите оптимистичка очекивања везана за будућност
- ☐ Подстичите га на активности које иначе воли (спорт, цртање, слушање музике...).

Како помоћи младима?

Током опоравка младих адолесцентног узраста може да дође до краткотрајних погоршања, али ће те реакције постепено слабити и нестајати. Опоравак ће свакако олакшати подршка околине и блиских особа међу којима су, неоспорно, родитељи/старатељи. За њих, важне су следеће препоруке:

- ☐ Будите стрпљиви. Дајте детету времена да се опорави
- ☐ Саслушајте своје дете кад год жели да разговара о тешким догађајима, иако већ знате шта се догодило
- ☐ Немојте га прекидати док вам препричава тешке догађаје и охрабрите га да прича о узнемирујућим осећањима
- ☐ Покажите прихватање – реците да је нормално што се тако осећа, да се тако осећају и други који су били у сличној ситуацији, без обзира на узраст
- ☐ Ако дете има потребу за осамљивањем и плакањем, пустите га, али га не остављајте превише често самог у кући, посебно не ноћу
- ☐ Побрините се да се дневне активности одвијају на уобичајени начин
- ☐ Подстичите га да упражњава активности које воли (спорт, цртање, слушање музике...)
- ☐ Уважите потребу да своја осећања подели са онима који су имали слична искуства, као и да своје потребе јасно и отворено изнесе. Подршка у тим случајевима доноси олакшање
- ☐ Не љутите се ако вам се чини да је дете постало дрско или непослушно
- ☐ Очекујте да ће показати раздражљивост и љутњу. Покушајте да предвидите ситуације у којима би то могло да се догоди, помозите му да испољи осећања, да смањи своју напетост и овлада својим понашањем
- ☐ Искажите оптимистичка очекивања везана за будућност
- ☐ Немојте да избегавате одговоре на постављена питања и немојте да дајете нејасне одговоре. На конкретна питања одговарајте конкретно
- ☐ Нађите начина да покажете детету да га волите
- ☐ Немојте кажњавати дете ако пропусти неку школску обавезу
- ☐ Имајте стрпљења према детету и према себи. Дајте времена својој породици да се суочи са свим што је преживела
- ☐ Успоставите контакт са одељењским старешином и заједно пратите како се ваше дете суочава са захтевима свакодневних активности
- ☐ Побрините се да ваше дете довољно спава и да се разноврсно храни.

ЗАПАМТИТЕ: адолесценту НЕЋЕ помоћи:

- ✗ Негирање да је имао тешко искуство, потискивање непријатних осећања
- ✗ Избегавање разговора о догађају
- ✗ Пожуривање да се опорави, умањивање његових осећања („То је прошло, живот иде даље...“, „Није то ништа...“, „Не треба да се бојиш, ниси више мали/а“). Дете тада може да има осећај да га не разумете
- ✗ Потискивање ваших осећања и реакција.

И оно најважније: **ВИ СТЕ СВОМ ДЕТЕТУ НАЈБОЉИ ПОМАГАЧ!**

ПРИЛОГ 6: Правила за КОНТАКТ СА МЕДИЈИМА

Суочавање са медијима може да представља један од најтежих аспеката руковођења кризом. По правилу, медији су увек веома заинтересовани за кризне догађаје у школама и често о њима пишу на сензационалистички начин. Због тога директори имају двоструку одговорност: да заштите особље и ученике и да одговоре на забринутост шире заједнице. Да би комуникација са медијима била коректна и у функцији смиривања кризе, потребно је да се Кризни тим, на челу са директором, придржава неколико правила.

За комуникацију са медијима је одговоран директор образовно - васпитне установе. Правила сарадње са медијима су следећа:

- ☐ Одредите простор који ће бити намењен медијима. Најбоље је да тај простор буде изван територије у којој бораве ученици. Уколико је то могуће, контакте са новинарима треба организовати ван зграде школе
- ☐ Инсистирајте да новинари поштују приватност и право ученика и наставника на жалост
- ☐ Помозите наставницима и ученицима да избегну „напад“ камера и микрофона, реченицом „без коментара“
- ☐ Особљу школе би јасно требало ставити до знања да није у обавези да одговара на питања новинара
- ☐ Немојте давати никакве информације о жртви, док вам породица то не одобри
- ☐ За разлику од особља и ученика вама (као директору) није дозвољено да кажете „без коментара“. Уколико нисте у ситуацији да дате више информација, или не можете да потврдите одређене информације, кажите то медијима

- ☐ Одредите и контролишите време трајања сваког интервјуа са медијима. Ово вам олакшава ситуацију и, ако је потребно, даје вам излаз из ње
- ☐ Током интервјуа највише времена посветите корацима које школа предузима (упутства наставницима, писма родитељима, евентуално ангажовање стручњака ван установе)
- ☐ Немојте заборавити да школа има право да забрани медијима приступ школском особљу и ученицима. Задатак руководиоца школе је и да размишља о томе како приче у медијима могу да утичу на ученике и породицу која је у жалости
- ☐ Ипак, школски званичници морају да буду осетљиви на потребе новинара да информишу јавност. Лош контакт са медијима може ненамерно послати поруку да у школи влада хаос и да је сигурност деце угрожена. Дobar приступ је одговорати тачно на питања новинара, али без одавања поверљивих података
- ☐ Најбоље је да одмах по јављању кризе, сазовете конференцију за штампу и да сваки од новинара добије написан текст о томе како се кризни догађај одиграо и шта све образовно-васпитна установа чини да би ублажила дејство кризног догађаја
- ☐ И на крају, када је криза готова, директор школе треба јавно да се захвали свима који су били од помоћи - што укључује и новинаре.

Председник Школског одбора

Mamuzić N.

Наташа Мамузић

